

چگونه با کودک درباره «اخبار ترسناک» صحبت کنیم؟

کلیدواژه‌ها: اخبار ترسناک، سواد خبری

امروزه با گسترش وسایل ارتباط جمعی، برای خبررسانی اغلب از تلفن، پست الکترونیکی، پیامک یا نرم افزارهای پیامرسان تلفن همراه مانند تلگرام استفاده می‌شود. در گذشته سریع‌ترین نحوه اطلاع‌رسانی توسط رادیو و تلویزیون انجام می‌شد. این رسانه‌ها با استفاده از خبرگزاری‌ها و نمایندگی‌های متعدد خود به محض وقوع یک خبر، آن را دریافت و به سراسر دنیا مخابره می‌کنند. البته این گونه خبررسانی به خبرهای عام، رویدادهای سیاسی، ورزشی، طبیعی و فرهنگی دنیا محدود می‌شود و به‌طور معمول رخدادها، خانواده‌گی، فامیلی و محلی را دربر نمی‌گیرد، مگر این‌که از نظر مخاطبان جهانی مورد توجه باشد مانند مسائل خانوادگی شخصیت‌های مهم سیاسی، ورزشی، فرهنگی، هنری و ادبی. با پیدایش و فراگیر شدن اینترنت راهی آسان‌تر برای خبررسانی در دسترس مردم قرار گرفت. مخاطب امروز در اولین فرصت پس از دسترسی به اینترنت، در کانال‌های خبری و سایت‌های شبکه اجتماعی به دنبال تازه‌ترین اخبار و رویدادها می‌گردد، اما همین دسترسی بیش از حد تبعاتی به‌ویژه برای کودکان در طیف سنی پیش‌دبستانی در پی دارد که نمی‌توان به راحتی از کنار آن گذشت. به‌طور مثال در

طی بیست و چهار ساعت شبانه‌روز میلیون‌ها خبر عادی روزمره، قدیمی، دست‌اول، مهم، مربوط به حوادث کوچک و بزرگ، ورزشی، سیاسی، فرهنگی، خانوادگی، اجتماعی، محلی، منطقه‌ای، خبرهای آن‌سوی دنیا، خبرهای رویدادهای طبیعی، خبرهای جنگ و اتفاقات درون خانواده، اقوام، همکاران، دوستان، همسایه‌ها و ... بین مردم مبادله می‌شود.

برخی از صاحب‌نظران خبرها را به‌طور کلی به دو گروه خبرهای خوب و بد تقسیم می‌کنند. به تعبیر آنان خبرهای خوب، خبرهایی هستند که تأثیرات مثبت و خوشایند و خبرهای بد تأثیرات منفی و ناخوشایند برگیرنده پیام می‌گذارند. برخی نیز پیرامون خبر خوب می‌گویند که خبری است که توسط مخاطب دیده‌شده و پس از برجسته شدن، تأثیرگذار شود. ممکن است یک خبر برای فردی یا افرادی خوب و خوشایند باشد، درحالی‌که همان خبر برای فرد یا گروهی دیگر ناخوشایند تلقی شود مانند اخبار مربوط به جنگ بین دو کشور که خبر پیروزی‌های یک‌طرف برای طرف مقابل ناخوشایند است. حتی اوضاع و احوال مختلف مکانی و زمانی هم بر کیفیت تأثیرگذاری خبر مؤثر است (عطاری و ملکیان، ۱۳۹۳). خبر خوب و بد یک ویژگی مشترک دارند و آن ویژگی این است که خبر باید با واقعیت‌های جامعه منطبق باشد (امین‌الربابا، ۱۳۹۶).

گذشته اخبار حوادث، اکثر جامعه را متأثر نمی‌کرد چراکه از آن اطلاع نمی‌یافتند ولی امروز از ویژگی‌های دنیای مجازی است که در کمترین زمان ممکن شهرها، کشور و جهان از جزئی‌ترین امور خبردار می‌شوند؛ به‌خصوص که در این روزها، جهان شاهد جنایت‌های زیادی علیه بشریت است؛ روزی در لیبی و اوکراین و روز دیگر در عراق، سوریه، یمن و میانمار، کشتن انسان به تفریحی هراسناک تبدیل شده است. عاملان این فجایع با افتخار از جنایت‌های خود فیلم‌برداری می‌کنند و با بهترین و پیشرفته‌ترین ابزارهای ارتباطی این فیلم‌ها را تدوین می‌نمایند تا در اختیار رسانه‌ها قرار دهند. رسانه‌ها نیز بدون توجه به عواقب انتشار این جنایات، این صحنه‌ها را در قالب اخبار ترسناک^۱ منتشر می‌کنند. انتشار تصاویر و فیلم‌هایی از جنایات گروه‌های تروریستی از جمله اعدام و سر بریدن افراد، جوامع را با خطر الگوبرداری و کودکان را با پیامدهای منفی عدیده روبه‌رو کرده است. صحبت کردن با کودکان چهار و پنج ساله درباره اخبار ترسناک برای والدین موضوعی چالش‌برانگیز است؛ زیرا کودک در این سن، هنوز توانایی‌های لازم برای تفکر انتزاعی را ندارد. بسیاری از والدین واقعاً نمی‌دانند که در مقابل این ترس، چگونه رفتاری باید داشته باشند. خیلی از آن‌ها بسیار تلاش می‌کنند به کودک خود نشان دهند که ترسش موردی ندارد. اما گویا هرچه بیشتر تلاش می‌کنند، کودکشان در ترس خود مصمم‌تر می‌شود. جوان کنتر^۲ محقق و روان‌شناس و نویسنده کتاب «مامان من می‌ترسم» معتقد است کودکان برای فرق گذاشتن بین خیال و واقعیت به زمان زیادی نیاز دارند. برای یک کودک خردسال، تشخیص اینکه چه چیزی ساختگی و چه چیزی غیرساختگی است، خیلی راحت نیست (ماهنامه همشهری تندرستی، ۱۳۹۵).

دنیای کودک زیر هشت سال به خانواده، اقوام و نزدیکان و هر آنچه در مجاورت اوست، محدود می‌شود اما حتی همین کودک نیز متوجه می‌شود که در اخبار، گاهی رویدادهای ناخوشایند بازتاب می‌یابد و اگر والدین درباره آن حرف نزنند، ممکن است آن خبر را

کودک متوجه می‌شود که در اخبار، گاهی رویدادهای ناخوشایندی بازتاب می‌یابد و اگر والدین درباره آن صحبت نکنند، ممکن است آن خبر را ترسناک‌تر از حد معمول ببیند

ترسناک‌تر از حد معمول ببیند. بنابراین، از والدین درخواست می‌شود درباره آنچه کودک در قالب اخبار ترسناک از رسانه‌ها دریافت کرده است، در چارچوب توصیه‌های زیر با وی گفت‌وگو کنند:

از اصطلاحات ساده و آسان استفاده کنیم؛ پیش‌دبستانی‌ها دقت و توجه محدودی دارند که در مورد اخبار ترسناک شاید بتوان آن را به فال نیک گرفت. می‌توانیم نکات اساسی رویداد را به زبان کودکان، دوستانه و به‌طور خلاصه بدون ذکر جزئیات در قالب چنین جملاتی بیان کنیم «کسی به شخصی دیگری آسیب زده است».

احساس امنیت را القا کنیم؛ از آنجا که دنیای کودک پیش‌دبستانی بسیار کوچک و خانواده‌محور است، حتی چیزهایی که از نظر زمانی و مکانی دور محسوب می‌شوند، می‌تواند در آن‌ها احساس ناامنی ایجاد کند. بنابراین، می‌گوییم: «این موضوع خیلی دور از ما اتفاق افتاده است و ما را در اینجا آسیب نمی‌بینیم».

اخبار مناسب را در جمع خانواده مطرح کنیم؛ کودک را در معرض اخباری متناسب با سنش قرار دهیم. اگر مجبور به بیان خبری هراسناک در حضور کودک شدیم، قبل از بیان خبر مقدمه‌چینی کنیم؛ کلیات موضوع را برایش روشن سازیم و سپس در مورد خبر اصلی حرف بزنیم.

آگاهانه واکنش نشان دهیم؛ کودکان در تمام سنین به ارتباط غیرکلامی ما بیش از کلماتمان توجه دارند و از آن متأثر می‌شوند. واکنش‌های شدید و احساسی ما در مواجهه با اخبار هراسناک، ممکن است کودک را ناراحت کند و سبب این تصور اشتباه شود که او موجبات خشم و ناراحتی ما را فراهم کرده است. بنابراین، ضروری است توضیح دهیم که علت ناراحتی یا عصبانیت ما، خبری است که از تلویزیون شنیده‌ایم یا در رسانه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه خوانده‌ایم.

محکم در آغوش گرفتن را جدی بگیریم؛ وقتی کودکمان با اخبار ترسناک مواجه می‌شود، با اسباب‌بازی مورد علاقه‌اش، یک آغوش گرم، یک کتاب یا یک نمایش خوب، آرامش را به او ارزانی داریم، در مسیر طولانی رهنمون شدن کودک به ساحل امن خیال، اندکی صبر لازم است.

پی‌نوشت‌ها

1. scary news
2. Joanne Cantor

منابع

۱. ماهنامه همشهری تندرستی. (۱۳۹۵). ژانر وحشت و تأثیر آن روی روان کودکان. <http://goo.gl/FzCrtD>
۲. امین‌الرعا، فاطمه. (۱۳۹۶). خبر خوب و بد وجود دارد؟ <https://goo.gl/Uk6NbZ>
۳. عطاری، عباس، ملکیان، آزاده. (۱۳۹۳). نقش خبر در زندگی ما. <https://goo.gl/qkQZZA>
4. Common sense media (2017), **How do I talk to young kids about scary events in the news?** <http://www.common sense media.org/news-and-media-literacy/how-do-i-talk-to-young-kids-about-scary-events-in-the-news>